

Prawne aspekty przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Przemoc

- „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”

Członek rodziny

- małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek
- osoba pozostająca we wspólnym pożyciu
- inna osoba wspólnie zamieszkująca lub gospodarująca

Kryteria przemocy

- Intencjonalność (zamiar przejęcia kontroli nad drugą osobą)
- Asymetria sił (przewaga fizyczna, emocjonalna, intelektualna, ekonomiczna, społeczna)
- Naruszenie praw i dóbr osobistych
- Szkody fizyczne i psychiczne, cierpienie ofiary

Cykl przemocy

1. Faza narastającego napięcia
2. Faza ostrej przemocy
3. Faza miodowego miesiąca

Przemoc w rozumieniu k.k.

- Element definiujący przestępstwo (np. przestępstwo znęcania się z art. 207 k.k.) lub jeden ze sposobów popełnienia przestępstwa (np. przestępstwo z art. 191 k.k.)
- „z użyciem przemocy”
- Wobec osoby najbliższej lub osoby obcej

Przestępstwo znęcania się (art. 207 k.k.)

- § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Przestępstwo zmuszania (art. 191)

- § 1. Kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Jeżeli sprawca działa w sposób określony w § 1 w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Przemoc fizyczna

- Zawsze jest przestępstwem, ale nie zawsze ścigana z oskarżenia publicznego
- Naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k. – O.P.) – gdy brak rozstroju zdrowia lub naruszenia czynności narządów ciała (brak śladów przemocy)
- Naruszenie czynności narządów ciała lub rozstrój zdrowia do 7 dni, gdy sprawca nie zamieszkuje z ofiarą (art. 157 par. 2 kk)

Przemoc psychiczna

- Znęcanie psychiczne (art. 207 kk)
- Groźba karalna (art. 190 kk)
- Uporczywe nękanie (art. 190a kk)

Inne formy przemocy

- Przemoc seksualna:
 - Gwałt (art. 197 kk) – ścigany z urzędu od 27 I 2014
- Przemoc ekonomiczna
 - Z reguły nie jest przestępstwem, chyba że wypełnia znamiona np. z art. 207 kk (przemoc), art. 278 kk (przywłaszczenie), art. 280 kk (kradzież), art. 286 kk (niekorzystne rozporządzenie majątkowe)
 - Zaniedbanie – gdy wypełnia znamiona z art. 160 kk

Przestępstwa przeciwko bliskim

- Znęcanie się (art. 207 k.k.)
- Naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k. – O.P.)
- Pozbawienie wolności (art. 189 k.k.)
- Groźba (art. 190 k.k. – W.)
- Uporczywe nękanie (art. 190a k.k. – W.)
- Stosowanie przemocy lub groźby celem zmuszenia do określonego zachowania (art. 191 k.k.)
- Gwałt (art. 197 k.k. – W.)
- Uszczerbek na zdrowiu (art. 156 k.k.)
- Uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego (art. 209 k.k.)
- Kradzież, niszczenie cudzej rzeczy – W.

Art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

- Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu **ściganego z urzędu** przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, **niezwłocznie zawiadamiają** o tym Policję lub prokuratora

Rodzaje przestępstw

- Ścigane z urzędu – oskarżyciel publiczny (policja lub prokurator)
- Ścigane na wniosek – z chwilą złożenia wniosku toczą się z urzędu. Wniosek może być cofnięty (za zgodą prokuratora lub sądu) – nie dotyczy art. 197 k.k. Jego ponowne złożenie jest niedopuszczalne
- Ścigane z oskarżenia prywatnego – oskarżyciel prywatny

Tryb ścigania

Art. 157. § 1. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 2 lub 3, jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwał dłużej niż 7 dni, odbywa się **z oskarżenia prywatnego**, chyba że pokrzywdzonym jest osoba najbliższa zamieszkująca wspólnie ze sprawcą.

§ 5. Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w § 3 następuje **na jej wniosek**.

**Ustawa z 28 XI 2014 r.
o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego
i świadka**

(Dz. U. z 2015 r., poz. 21)

Ustawa obowiązuje od 8 IV 2015 r.

Zastosowanie ustawy:

1. jeżeli **w związku z toczącym się albo zakończonym** postępowaniem karnym z udziałem pokrzywdzonego lub świadka albo postępowaniem karnym skarbowym z udziałem świadka istnieje zagrożenie dla życia lub zdrowia tych osób
2. **przed wszczęciem postępowania** karnego lub karnego skarbowego, jeżeli zagrożenie życia lub zdrowia ujawni się w toku podjętych czynności operacyjno-rozpoznawczych lub postępowania sprawdzającego

Osoby podlegające ochronie:

- Pokrzywdzony
- Świadek
- Osoby im najbliższe: małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu

Ocena stopnia zagrożenia

- Przy ocenie stopnia zagrożenia dla życia lub zdrowia pokrzywdzonego, świadka lub osób im najbliższych bierze się pod uwagę ich właściwości i warunki osobiste, związek ze sprawcą, rodzaj, sposób i okoliczności popełnienia czynu oraz motywację sprawcy.

Środki ochrony i pomocy:

1. ochrona na czas czynności procesowej;
2. ochrona osobista;
3. pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu.

Środków ochrony i pomocy **udziela komendant wojewódzki** (Stołeczny) Policji, w którego okręgu mają miejsce pobytu pokrzywdzony, świadek lub osoby im najbliższe, wobec których ma być stosowany środek ochrony lub pomocy,

Ochrona na czas czynności procesowej:

- może zostać udzielona w przypadku zagrożenia dla życia lub zdrowia osoby chronionej
- może polegać na obecności funkcjonariuszy Policji w pobliżu osoby chronionej w trakcie czynności procesowej z jej udziałem, w drodze do miejsca przeprowadzenia tej czynności lub w drodze powrotnej

Ochrona osobista

może zostać udzielona w przypadku wysokiego stopnia zagrożenia dla życia lub zdrowia osoby chronionej w związku z postępowaniem karnym lub karnym skarbowym, jeżeli zachodzi konieczność długotrwałej ochrony, w sprawach:

- których rozpoznanie w pierwszej instancji należy do właściwości sądu okręgowego,
- w sprawach o przestępstwa gwałtu i znęcania się,
- w szczególnie uzasadnionych przypadkach także w innych sprawach

Ochrona osobista może polegać na:

- 1) stałej obecności funkcjonariuszy Policji w pobliżu osoby chronionej;
- 2) czasowej obecności funkcjonariuszy Policji w pobliżu osoby chronionej;
- 3) czasowej obserwacji osoby chronionej i otoczenia, w którym przebywa;
- 4) wskazaniu osobie chronionej bezpiecznych miejsc przebywania oraz czasu i bezpiecznego sposobu przemieszczania się;
- 5) określeniu zakresu, warunków i sposobu kontaktowania się osoby chronionej z innymi osobami.

Pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu:

➤ może zostać udzielona w przypadku wysokiego stopnia zagrożenia dla życia lub zdrowia osoby chronionej w związku z postępowaniem karnym lub karnym skarbowym, jeżeli zachodzi konieczność długotrwałej ochrony, a inne środki ochrony i pomocy mogą być niewystarczające, w sprawach, których rozpoznanie w pierwszej instancji należy do właściwości sądu okręgowego, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach także w innych sprawach

Pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu polega na:

podejmowaniu czynności organizacyjnych umożliwiających osobie chronionej pobyt w innym miejscu niż dotychczasowe poprzez:

- 1) udostępnienie tymczasowego lokalu mieszkalnego, zapewniającego zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych;
- 2) pomoc w wynajęciu mieszkania;
- 3) pomoc w przeprowadzce lub zagospodarowaniu;
- 4) pomoc w załatwieniu ważnych spraw życiowych związanych ze zmianą miejsca pobytu

Pomoc finansowa:

Osobie, której udzielono pomocy w zakresie zmiany miejsca pobytu, która nie posiada źródeł utrzymania ani nie może podjąć pracy z powodu zagrożenia dla życia lub zdrowia, można udzielić pomocy finansowej przeznaczonej na:

- 1) zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych;
- 2) pokrycie całości lub części kosztów tymczasowego udostępnienia lokalu mieszkalnego lub wynajęcia mieszkania;
- 3) pokrycie kosztów uzyskania świadczeń opieki zdrowotnej, jeżeli osoba ta nie podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu.

Max 3500 zł miesięcznie (2000 zł w wypadku osoby małoletniej)

Procedura:

Środków ochrony i pomocy udziela właściwy komendant Policji na pisemny wniosek:

- 1) pokrzywdzonego lub świadka, złożony za pośrednictwem organu prowadzącego czynności operacyjno-rozpoznawcze albo postępowanie sprawdzające lub postępowanie przygotowawcze albo sądu, który może przedstawić pisemną opinię w przedmiocie wniosku;
- 2) organu prowadzącego czynności operacyjno-rozpoznawcze albo postępowanie sprawdzające lub postępowanie przygotowawcze albo sądu, złożony za zgodą pokrzywdzonego lub świadka.

We wniosku o udzielenie środków ochrony i pomocy należy wskazać okoliczności uzasadniające ich udzielenie każdej osobie, wobec której mają one być stosowane

- Zarządzenie w przedmiocie udzielenia środków ochrony i pomocy wydaje właściwy komendant Policji w terminie 14 dni od dnia otrzymania wniosku.
- Zarządzenie o udzieleniu środka ochrony i pomocy podlega natychmiastowemu wykonaniu.
- Osoba, której odmówiono udzielenia środków ochrony i pomocy, może w terminie 7 dni wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy
- W szczególnie uzasadnionych przypadkach po złożeniu wniosku, można stosować środki ochrony i pomocy do czasu jego rozpatrzenia. Nie można jednak wtedy przyznać pomocy finansowej.

Zmiana środków ochrony i pomocy:

Właściwy komendant Policji, po wysłuchaniu osoby chronionej, może zmieniać zastosowane środki ochrony i pomocy, w tym wysokość pomocy finansowej, odpowiednio do okoliczności

Czas

- Środki ochrony i pomocy stosuje się **na czas oznaczony** wskazany w zarządzeniu.
- Jeżeli okoliczności uzasadniające udzielenie środka ochrony i pomocy nie ustały, właściwy komendant Policji, na wniosek osoby chronionej albo na wniosek sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze, może za zgodą osoby chronionej wydać zarządzenie o udzieleniu środków ochrony i pomocy **na dalszy czas oznaczony**.

Oświadczenia osoby chronionej:

Przed rozpoczęciem stosowania środków ochrony i pomocy pełnoletnia osoba chroniona składa właściwemu komendantowi Policji pisemne zobowiązanie do:

- 1) przestrzegania zasad i zaleceń w zakresie udzielonej ochrony i pomocy;
- 2) wykonywania obowiązków ciążących na niej z mocy ustawy oraz wynikających z prawomocnych orzeczeń i decyzji - w przypadku udzielenia pomocy w zakresie zmiany miejsca pobytu.

Obowiązki osoby chronionej

- Osoba, której udzielono ochrony osobistej lub pomocy w zakresie zmiany miejsca pobytu, jest obowiązana do przekazywania jednostce Policji wykonującej zarządzenie w przedmiocie środków ochrony i pomocy informacji niezbędnych do jego prawidłowej realizacji, w tym informacji dotyczących kontaktów rodzinnych i towarzyskich, stanu majątkowego oraz stanu zdrowia.

Obligatoryjne uchylenie środków

- 1) ustały przesłanki, które uzasadniały ich udzielenie;
- 2) osoba chroniona bezpodstawnie uchylła się od złożenia zeznań w toku postępowania, w związku z którym udzielono jej środka ochrony i pomocy;
- 3) osoba chroniona pomimo wezwania nie złożyła pisemnego zobowiązania, o którym mowa w art. 13;
- 4) osoba chroniona złożyła wniosek o ich uchylenie.

Fakultatywne uchylenie środków

- 1) wydano postanowienie o przedstawieniu osobie chronionej zarzutów złożenia fałszywych zeznań w toku postępowania, w związku z którym udzielono jej środków ochrony i pomocy;
- 2) osoba chroniona umyślnie wprowadziła w błąd lub zataiła istotne informacje co do okoliczności, w związku z którymi udzielono jej środków ochrony i pomocy;
- 3) osoba chroniona nie przestrzega zasad lub zaleceń w zakresie udzielonych środków ochrony i pomocy;
- 4) osoba chroniona korzysta ze środków ochrony i pomocy niezgodnie z ich przeznaczeniem.

Konsekwencje uchylecia środków

- W przypadku uchylecia środków ochrony i pomocy udzielonych pokrzywdzonemu lub świadkowi ustają również środki ochrony i pomocy udzielone osobie najbliższej
- Gdy osoba chroniona bezpodstawnie uchylila się od złożenia zeznań, złożyła fałszywe zeznania, wprowadziła w błąd lub zataiła istotne informacje jest zobowiązana do zwrotu równowartości otrzymanej pomocy finansowej